Yrittäjyys ja elinkeinopolitiikka
Mikko Vieltojärvi

22.10.2019

HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

EK:n lausunto työ- ja elinkeinojaostolle valtion talousarviosta 2020
Kirjoita tähän

Lausunnon tiivistelmä

- Tavoite tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan panostusten nostamisesta neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta on kannatettava, mutta tavoitteen saavuttaminen vaatii valtavasti työtä
- Yritykset vastaavat valtaosasta Suomen TKI-panostuksista. Oikein kohdennetulla julkisella rahoituksella yritysten panostuksia on mahdollista lisätä
- Yritysvetoiseen TKI-rahoitukseen varattu 55 miljoonaa on käytettävä kokonaisuudessaan yritysvetoisiin hankkeisiin

Yleistä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tukemisesta ja kehittämisestä

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 sekä tutkimus ja innovaationeuvoston visio ja tiekartta -asiakirjoissa linjattu tavoite tutkimus- ja innovaatiotoiminnan panostusten nostamisesta neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta on EK:n mielestä kannatettava. Kunnianhimoisen tavoitteen saavuttaminen edellyttää huomattavia lisäpanostuksia kaikilta tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän toimijoilta.

Vaikka erityisesti valtion talousarvion pääluokan 32 innovaatiorahoitukseen esitetään talousarviossa kasvua julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna, niin lisäpanostukset eivät luo tällä hetkellä uskottavaa polkua kohti neljän prosentin tavoitetta. Tavoitteen saavuttaminen edellyttäisi 5-7 miljardin lisäpanostuksia vuoden 2030 tasolla, josta valtion osuus olisi 1,75-2,45 miljardia. Vuosittaisten lisäpanostusten tulisi siis olla koko vuosikymmenen ajan 150-250 miljoonaa joka ikinen vuosi, mikäli julkisten ja yksityisten panostusten suhde säilyy nykyisellään (yksityinen 65%, julkinen 10% ja korkeakoulut 25%).

TKI-panostukset ovat Suomessa olleet aina yritysvetoisia ja yksityinen sektori ja yritykset vastaavat tälläkin hetkellä suurimmasta osasta

Yrittäjyys ja elinkeinopolitiikka
Mikko Vieltojärvi

22.10.2019

Suomen TKI-panostuksia. Yksi mahdollisuus TKI-panostusten BKT-osuuden kasvattamiseen ylläkuvattua pienemmillä julkisilla panostuksilla on yksityisen rahoituksen lisääminen. Yritysten investoinnit lähtevät aina viime kädessä yritysten omista tarpeista ja valinnoista. Julkinen valta voi kuitenkin edistää yksityisten TKI-investointien kasvua politiikkavalinnoilla.

EK pitää välttämättömän tärkeänä, että julkisen TKI-rahoituksen kehittämisessä huomioidaan sen vaikutukset yritysten TKI-investointeihin. Erityisen tärkeää on, että julkisella rahalla tuetaan erilaisten yhteistyörakenteiden syntymistä tutkimukseen ja innovaatiotoimintaan. Näissä innovaatioekosysteemeissä on tärkeää olla mukana eri kokoisia ja eri kasvuvaiheessa olevia yrityksiä, korkeakouluja sekä tutkimuslaitoksia. Julkisen rahoituksen tehtävänä on sitoa erilaiset toimijat yhteistyöhön ja kohti yhteistä päämäärää. Korkeakoulujen mukana olo näissä innovaatioekosysteemeissä ei ole tärkeää pelkästään korkeakoulujen tutkimusosaamisen kannalta. Innovaatioekosysteemien yksi merkittävä arvo on myös koulutuksen ja tutkimuksen yhteyden tiivistämisessä.

EK on ehdottanut julkiseen innovaatiorahoitukseen (valtion talousarvion pääluokkaan 32) 150 miljoonan euron tasokorotusta vuodelle 2020 ja tämän lisäksi 50 miljoonaa euroa vuodessa hallituskauden ajan. Tällöin julkinen innovaatiorahoitus olisi hallituskauden lopulla vuositasolla 300 miljoonaa nykyhetkeä korkeammalla tasolla. Yritysten ja korkeakoulujen sekä tutkimuslaitosten yhteistyöhön kohdennettuna valtion 300 miljoonan panostus lisäisi yksityisiä TKI-panostuksia arviolta 600-700 miljoonaa. Tällöin voitaisiin päästä jopa miljardin kokonaispottiin vuonna 2023, joka loisi uskottavaa polkua kohti neljän prosentin tavoitetta vuodelle 2030.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA on arvioinut (https://www.etla.fi/julkaisut/tutkimus-ja-kehitystoiminnan-kansainvalistyminen/) , että suomalaisten yritysten TKI-toiminnasta Nokia mukaan lukien jopa 53-65 prosenttia tehdään ulkomailla. Ilman Nokiaa luku on 14-25 prosenttia. Ulkomaisen TKI-toiminnan osuus on ETLA:n mukaan noussut, vaikka Nokian vaikutus jätettäisiin huomioimatta. Valtion toimenpiteillä niin TKI-rahoitukseen kuin osaavan työvoiman saatavuuteen liittyen on aidosti merkitystä, kun yritykset tekevät päätöksiä toimintojensa sijoittumisesta. On luonnollisista, että suomalaiset yritykset tekevät esimerkiksi tuotteiden paikallisille markkinoille räätälöimiseen liittyvää kehittämistoimintaa muualla kuin Suomessa, mutta toimiva innovaatioyhteistyön malli tukisi uutta osaamista ja tietoa etsivän tutkimuksen ja perustavanlaatuisen materiaali- ja tuotekehityksen lisäämistä Suomessa.

Taulukko 3.4 T&k-toiminnan eri tyypit ja todennäköisyys, että toiminta siirtyy ulkomaille

T&k-toiminnan tyyppi	Sijaintia määrääviä tekijöitä	Todennäköisyys, että toiminta siirtyy ulkomaille
Tuotteiden ja prosessien sopeutus paikallisiin tarpeisiin	a) Tärkeimmät asiakkaat b) Suuret markkinat	Korkea (tarve seurata asiakkaita)
Perustavanlaatuinen materiaali- ja tuotekehitys	a) Innovaatioympäristö (esim. yliopistot, muut yritykset ja tutkimuslaitokset, osaamisen taso ja saatavuus) b) Yhteissijainti tuotannon kanssa	Matala tai keskitasoinen. Mutta jos tuotanto on kokonaan siirretty ulkomaille, myös tämäntyyppinen t&k voi seurata perässä.
Tehokkuushakuinen t&k	a) Työvoima- ja muut kustannukset b) Kohdemaan kansallinen innovaatioympäristö	Keskitasoinen (korkeammat transaktiokustannukset neutralisoivat matalia tuotannontekijäkustannuksia)
Uutta osaamista ja tietoa etsivä tutkimus	a) Toimialan globaali huippuosaaminen b) Osaavan työvoiman saatavuus	Korkea (tarve olla lähellä globaaleja innovaatiokeskuksia)

Lähde: Sovellettu Lundanin (2009) tuloksista.

Yksi huomioon otettava seikka yritysten sekä korkeakoulujen ja tiedelaitosten välisen yhteistyön kehittämisessä on yhteistyön tuloksena syntyvien innovaatioiden kaupallistamisen edistäminen. Tutkimushankkeiden yhteydessä syntyvien innovaatioiden kaupallistamista tulee edistää myös aineettomia oikeuksia koskevaa lainsäädäntöä selkiyttämällä. EK pitää tärkeänä, että viime hallituskaudella käynnistetty korkeakoulukeksintölain uudistaminen viedään päätökseen, sekä selvitetään myös tekijänoikeuslainsäädännön mahdolliset muutostarpeet yliopistojen ja elinkeinoelämän tutkimusyhteishankkeissa.

Aineettomien oikeuksien siirron osata tulee olla selkeät ja yhdenmukaiset pelisäännöt, oli kyse sitten patentoitavissa olevasta keksinnöstä tai tekijänoikeudella suojattavasta ohjelmistokehityksen tuloksena syntyneestä innovaatiosta kuten tietokoneohjelmasta tai sovelluksesta. Tähän mennessä esitettyjen arvioiden mukaan tietokoneohjelmien osuus ja merkitys nykyisessä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten innovaatiotoiminnassa on kasvanut ja patentoitavissa olevien keksintöjen lisäksi tutkimuksen yhteydessä luodaan enenevissä määrin myös tekijänoikeudella suojattavia ohjelmistokehityksen tuotteita. Aineettomien oikeuksien siirtoa koskevat periaatteet tulisi täten olla selkeät sekä korkeakoulukeksintö- että tekijänoikeuslaissa.

2020 valtion talousarvioehdotuksen uudet toimet ja niiden vaikutukset

EK pitää hallitusohjelman mukaista määräaikaista panostusta (55 miljoonaa vuodelle 2020) yritysvetoiseen TKI-rahoitukseen tervetulleena. Rahoituksen tavoitteet uusien miljardiluokan ekosysteemien syntymisestä Suomeen ovat kannatettavia. EK pitää rahoituksen myöntöperiaatteita (mm. hankkeen vaikuttavuus, tavoiteltava liiketoiminta, verkottuminen) hyvinä. Samalla EK tahtoo kuitenkin nostaa esille, että 55

miljoonaa on rahoituksen tavoitteisiin nähden varsin maltillinen määräraha. Varsinkin, kun talousarvion perusteella määrärahaa ei ole varattu pelkästään yritysvetoisiin hankkeisiin, vaan sitä voidaan käyttää myös budjettitalouden organisaatioiden, korkeakoulujen ja muiden julkisten toimijoiden innovatiivisiin kehittämishankkeisiin. Sinänsä on erittäin tärkeää, että myös julkisen sektorin toimijoilla on innovatiivisia kehittämishankkeita, mutta näitä olisi hyvä rahoittaa muuten kuin yritysvetoisella TKI-rahoituksella. On myös toivottavaa, että varsinkin korkeakoulut ja tutkimuslaitokset ovat tiivisti mukana yritysvetoisissa TKI-hankkeissa. Tavoiteltujen vaikutusten saavuttamiseksi näiden hankkeiden on välttämätöntä olla nimenomaisesti yritysvetoisia.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Mikko Vieltojärvi
Asiantuntija